

Федоренко Валентин Григорович, головний редактор, член Спілки ректорів Європи, член національної спілки журналістів України, перший віцепрезидент Спілки будівельників України, професор кафедри теоретичної та прикладної економіки ІПК ДСЗУ, д-р екон. наук, почесний доктор Одеської державної академії будівництва та архітектури, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, академік УАН

Федоренко Станіслав Валентинович, заступник головного редактора, доцент кафедри охорони праці і навколишнього середовища КНУБА, академік академії будівництва України, к. т. н., доцент

Саввов Іван Антонович, заступник головного редактора, Член ради директорів, Оксфордський Академічний Союз

Кучеренко Ганна Борисівна, відповідальний секретар

Амоша Олександр Іванович, директор інституту Економіки промисловості НАН України, д-р екон. наук, професор, академік НАН України

Андрощук Геннадій Олександрович, головний консультант Верховної Ради України, к-т екон. наук, доцент

Андрющенко Катерина Анатоліївна, професор кафедри економіки підприємств ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», д-р екон. наук, Відмінник освіти України

Бакуменко Валерій Данилович, проректор з наукової роботи Академії муніципального управління, д-р наук з державного управління, професор

Бандур Семен Іванович, професор кафедри управління персоналом та економіки праці ІПК ДСЗУ, д-р екон. наук, професор

Бендасюк Олег Олександрович, головний спеціаліст департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації МОН України, д-р екон. наук

Войтович Радмила Васиївна, ректор ІПК ДСЗУ, д-р наук з державного управління, професор

Воронкова Таїсія Євгенівна, професор кафедри бізнес-економіки Київського національного університету технологій та дизайну, к-т екон. наук

Воротін Валерій Євгенович, заступник директора Національного інституту стратегічних досліджень, д-р наук з державного управління, професор

Гайдучкий Андрій Павлович, заступник керівника управління платіжних систем УКРСІБбанка, д-р екон. наук

Гайдучкий Павло Іванович, Радник Президента України, д-р екон. наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України

Грищенко Іван Михайлович, ректор Київського національного університету технологій та дизайну, д-р екон. наук, професор, академік НАПН України, Заслужений працівник освіти України

Гудинський Олексій Дмитрович, професор кафедри менеджменту і маркетингу ІПК ДСЗУ, д-р екон. наук, професор

Даций Олександр Іванович, д-р екон. наук, професор, Заслужений працівник освіти України

Денисенко Микола Павлович, професор кафедри Київського національного університету технологій та дизайну, академік УТА, д-р екон. наук, професор

Козловський Сергій Володимирович, професор кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету ім. В. Стуса (м. Вінниця), д-р екон. наук, професор

Крикий Артур Станіславович, завідувач кафедри фінансів Хмельницького економічного університету, д-р екон. наук, професор, дійсний член АЕН України

Кузьмін Олег Євгенович, директор навчально-наукового інституту економіки і менеджменту Національного університету "Львівська політехніка", д-р екон. наук, професор, Заслужений працівник народної освіти України

Кулків Петро Мусійович, ректор КНУБА, д-р екон. наук, професор, лауреат 2-х державних премій в галузі науки та техніки, Заслужений працівник освіти України

Курко Микола Несторович, ректор МАУП, д-р юрид. наук, професор, академік Академії наук Вищої школи України, Заслужений юрист України

Кучменко Єліонора Миколаївна, професор кафедри соціології та соціально-гуманітарних дисциплін ІПК ДСЗУ, д-р істор. наук, професор

Маршавін Юрій Миколайович, професор кафедри управління персоналом та економіки праці КНЕУ, д-р екон. наук, професор, Заслужений працівник освіти України

Мігус Ірина Петрівна, головний науковий співробітник Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту, д-р екон. наук, професор

Мищенко Катерина Семенівна, доцент кафедри публічного управління та адміністрування ІПК ДСЗУ, кандидат наук з державного управління, доцент

Могилюний Олексій Миколайович, д-р екон. наук, професор, ІПК ДСЗУ

Момир Джурович, президент Академії наук та мистецтв Чорногорії

Мордвінов Олександр Григорович, завідувач кафедри, Класичний приватний університет (м. Запоріжжя), д-р наук з державного управління, професор

Ольшанська Олександра Володимирівна, декан факультету економіки та бізнесу Київського національного університету технологій та дизайну, д-р екон. наук, професор

Онищенко Володимир Олександрович, ректор Полтавського національного технічного університету, д-р екон. наук, професор

Осадча Наталя Вікторівна, д-р екон. наук, професор

Патика Наталя Іванівна, проректор з науково-педагогічної роботи ІПК ДСЗУ, к-т екон. наук, доцент

Пясківська Марія Станіславівна, начальник відділу статистики та прогнозування Київського обласного центру зайнятості

Радий Ярослав Федорович, д-р наук з державного управління, професор

Саблук Петро Трохимович, Почесний директор ННЦ "Інститут аграрної економіки", д-р екон. наук, професор, академік УАН, Заслужений діяч науки і техніки України

Седих Юрій Іванович, Президент Товариства Дружби «Україна - Болгарія», Член Української Ради Миру, академік, доктор філософії, Почесний доктор права, професор

Тимошенко Іван Іванович, ректор Європейського університету, професор

Чапка Мирослав, ректор Вищої школи економіки та адміністрації в м. Битом (Польща), д-р екон. наук, професор, академік Академії економічних наук України

Черкасов Андрій Володимирович, завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці ІПК ДСЗУ, д-р екон. наук, доцент

Чорна Людмила Олександрівна, завідувач кафедри фінансів оподаткування і підприємництва Вінницького інституту конструювання одягу та підприємництва, д-р екон. наук, професор

Шаров Юрій Павлович, перший заступник директора ДРІДУ НАДУ при Президенті України, д-р наук з державного управління, професор

Шиян Дмитро Вікторович, завідувач кафедри економіки підприємства та менеджменту Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, д-р екон. наук, професор

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з

ЕКОНОМІКИ

(постанова президії ВАК України від 27 травня 2009 р. № 1-05/2, наказ Міністерства освіти і науки України № 1081 від 29.09.2014 р.)

ІНДЕКСАЦІЯ ВИДАННЯ В НАУКО-МЕТРИЧНИХ БАЗАХ:

— Index Copernicus (IC);

— SIS;

— Google Scholar.

Свідоцтво КВ № 9144,

від 09.09.2004 року

ISSN 2306-6806

Передплатний індекс: 01751

Адреса редакції:

м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Поштова адреса:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька,

18, к. 29

Телефон: (044) 223-26-28, 537-14-33

Телефон/факс: (044) 458-10-73

E-mail: economy_2008@ukr.net

www.economy.in.ua

Засновники:

Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості

України,

ТОВ "Редакція журналу

"Економіка та держава"

Видавець:

ТОВ "ДКС Центр"

Передрукування дозволяється лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

Рекомендовано до друку Вченою Радою

ІПК ДСЗУ 31.10.19 р.

Підписано до друку 31.10.19 р.

Формат 60x84 1/8, Ум. друк. арк. 24,4.

Наклад — 1000 прим.

Папір крейдований, друк офсетний.

Замовлення № 3110/2.

Віддруковано у ТОВ «ДКС центр»

м. Київ, пров. Куренівський, 17

Тел. (044) 537-14-34

У НОМЕРІ:

Економіка та держава № 10/2019

Економічна
наука

<u>Юрченко Ю. Ю., Антошкін В. К.</u> Соціально-економічна оцінка деструктивних факторів продовольчого самозабезпечення	4
<u>Козловський С. В., Мазур Г. Ф., Непиталюк А. В.</u> Демографічна стійкість суспільства як основа економічного розвитку	14
<u>Мартинова Л. Б., Соколовська В. В.</u> Вплив глобалізації на розвиток рітейлу	20
<u>Ходаківська Л. О., Плаксієнко В. Я., Грибовська Ю. М.</u> Внутрішній аудит і хмарна інформаційна безпека	26
<u>Вініченко І. І., Булкін С. С.</u> Формування беззбитковості та економічної стійкості підприємства	31
<u>Фостолович В. А., Сімаков О. О.</u> Місце управління витратами в сучасній системі управління підприємством	36
<u>Денисенко М. П., Геньбач Д. Д.</u> Особливості організації дитячого туризму в Україні	46
<u>Ніколаєць К. М., Ніколаєць О. Ю.</u> Соціально-економічні наслідки зовнішньої трудової міграції	51
<u>Куценко Т. Ф.</u> Сучасний інструментарій забезпечення прозорості місцевих бюджетів в Україні: оглядовий аналіз	58
<u>Дергалюк Б. В.</u> Світові моделі державного регулювання структурних зрушень в економіці	65
<u>Олійник Т. І.</u> Методичні аспекти оцінки економічної безпеки підприємств у ринкових умовах господарювання	69
<u>Політило М. П., Бондаренко Л. П., Дігуч О. В.</u> Основні підходи до трактування поняття "кооперація" як багатогранного явища	73
<u>Хуторна М. Е.</u> Фінансова стабільність системи кредитної кооперації в Україні: інституційний аспект	78
<u>Біляк Ю. В.</u> Рейдерство в агробізнесі — як захиститися?	83
<u>Шацька З. Я., Білініна В. І.</u> Стратегічні напрями розвитку медичного туризму в Україні в контексті використання рекреаційного потенціалу Карпатського регіону	87
<u>Самойленко А. О., Богдан Ю. Д.</u> Розвиток мережевої економіки у контексті глобалізаційних процесів	93
<u>Томчук О. Ф., Вацілова Н. В.</u> Аналіз бухгалтерського балансу підприємств	98
<u>Золотарьова В. І.</u> Економічна сутність, класифікація та основні види продуктів сфери послуг	103
<u>Головко Р. А.</u> Теоретичні аспекти формування й розвитку фермерських господарств	108

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА

О. Ф. Томчук,

к. е. н., доцент кафедри аналізу та статистики, Вінницький національний аграрний університет

ORCID ID: 0000-0003-0974-8018

Н. В. Ващилова,

магістр факультету обліку та аудиту, Вінницький національний аграрний університет

ORCID ID: 0000-0002-7727-5390

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.10.98

АНАЛІЗ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВ

О. Томчук,

PhD in Economics, Associate Professor Department of Analysis and Statistics,

Vinnitsia National Agrarian University, Vinnitsia

N. Vascshilova,

Master's degree of the Accounting Department,

Vinnitsia National Agrarian University, Vinnitsia

ANALYSIS OF THE BALANCE SHEET OF ENTERPRISE

У статті розкрито суть поняття фінансова звітність, а особливо основне значення заповнення бухгалтерського балансу підприємствами та здійснення його аналізу. Розкрито сутність інформації, яку відображено у фінансовій звітності та балансі підприємства та розкрито основний перелік документів, які входять до звітності. Сформовано інформаційну систему обробки та аналізу великого масиву інформації на підприємствах. Представлено основних користувачів фінансової звітності, які здійснюють її аналіз та приймають відповідні управлінські рішення на основі даних проведеного дослідження. Визначено основні етапи аналізу фінансової звітності та розглянуто важливе науково-практичне завдання, присвячене удосконаленню методичного підходу до аналізу фінансової звітності вітчизняних підприємств. Сформовано висновки з цього дослідження та представлено варіанти покращення здійснення аналізу показників фінансової звітності підприємства.

The essence of the concept of financial reporting, and especially the main importance of filling the balance sheet of enterprises and its analysis. The essence of the information, which is reflected in the financial statements and balance sheet of the enterprise, is disclosed and the main list of documents included in the reporting is disclosed. The purpose and importance of preparation of financial statements in the current economic conditions are disclosed. An information system for processing and analysis of a large array of information at enterprises has been formed. The main users of the financial statements are presented, who carry out its analysis and make appropriate management decisions based on the data of the conducted research. The basic stages of the analysis of the financial statements are identified and the important scientific and practical task devoted to the improvement of the methodical approach to the analysis of the financial statements of domestic enterprises is considered. At one stage, it is proposed to calculate the integral indicators of financial statements: property, liquidity, financial independence, business activity and profitability using the sum method. The next stage is devoted to the calculation of the coefficients of gravity of the integrated financial statements of domestic enterprises. At the last stage determine the type of financial condition of the enterprise. In the context of market relations, significant expansion of the rights of enterprises in the field of financial and economic activity, the role of timely and qualitative analysis of the financial condition of enterprises, assessing their liquidity, solvency, financial stability and finding ways to improve and strengthen financial stability, recovery of enterprises and their recovery from crisis status. The conclusions of this study have been formed and options for improving the analysis of the financial statements of an enterprise have been presented. Improvement of the methodology of preparation of the financial statements at the enterprises is suggested, the gradual implementation of the choice of accounting policy is recommended, the set of principles, methods, methods of accounting depending on the influence of factors of external and internal environment is substantiated.

The development of analysis software will allow the management of the enterprises to carry out monthly analysis and use its results for the development of sound management decisions. Methods for calculating balance sheet liquidity, solvency and financial stability indicators should be set out in more detail and simplified. This will further develop a specialized program for the use of computer hardware in the analysis of the financial condition of the enterprise.

Ключові слова: аналіз, фінансова звітність, бухгалтерський баланс, користувачі звітності, бухгалтерська інформація, управлінські рішення, порівняння, актив, пасив, ліквідність.

Keywords: analysis, financial statements, balance sheet, users of accounting, accounting information, management decisions, comparison, asset, liability, liquidity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Для нормального та ефективного функціонування кожного підприємства потрібно здійснювати систематичний аналіз показників фінансової звітності. На сьо-

годні в Україні у фінансової звітності відбуваються зміни, пов'язані з адаптацією до вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності. Практика господарювання свідчить, що фінансова звітність

виконує досить важливі функції. Проблема аналізу бухгалтерського балансу полягає у тому, щоб мати чітку уяву про фінансовий стан підприємства, потрібно вміти правильно розподілити ресурси, виявити напрями його розвитку, визначити основні питання, які потребують коригування. Який фінансовий стан підприємства? Перебуває воно в стадії підйому чи скорочення своєї діяльності? Наскільки ефективно працюють підприємства? Всі ці відповіді можна знайти, вивчивши фінансові звіти.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-методологічні та методичні засади аналізу фінансової звітності підприємств знайшли відображення в роботах таких науковців: О.В. Бедзай [1, с. 86—89], Т.Г. Бондарева [2, с. 20—28], С.Л. Демиденко [3, с. 218—225], О. Зигрій [4, с. 208—210], Н.О. Мізякіна [5, с. 82—86], А.В. Озеран [6, с. 200—204], О.М. Петрук [7], Н.Г. Слободян [8, с. 67—71], Н.І. Федоронько [9, с. 337—341]. Аналіз даних досліджень цих науковців виявив неоднозначність методичних підходів до аналізу фінансової звітності підприємств, оскільки вони більшою мірою мають обмежену сферу застосування, зокрема, спрямовані на виявлення ознак банкрутства, рівня інвестиційної, приватизаційної привабливості, кредитоспроможності.

МЕТА СТАТТІ

Основною цілю статті є розуміння важливості та необхідності складання фінансової звітності підприємства, здійснення її аналізу, розкриття інформації, яка надходить у звітності, та встановити як інформація, яка надходить на підприємство може впливати на її показники та як користувачі цієї звітності вміло та ефективно приймають різноманітні рішення задля покращення фінансово-господарської діяльності підприємства не порушуючи чинного законодавства, яке нині є недосконалим. Тобто дотримання чинного законодавства є правильним, але в діяльності господарюючих суб'єктів, є моменти, які повною мірою не охоплені підтримкою певних нормативних актів чи інших документів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

На сьогодні кожен господарюючий суб'єкт, здійснюючи свою діяльність, має на меті отримати максимальний прибуток за мінімальних витрат.

Тому, будь-який підприємець повинен вміло використовувати дані фінансової звітності, оскільки на їх основі можна ретельно розглянути й оцінити фінансовий стан підприємства та прийняти виважені управлінські рішення.

Для утримання стабільної тенденції розвитку фінансово-господарської діяльності підприємства в умовах постійного загострення конкурентної боротьби необхідно достовірно оцінювати фінансовий стан підприємства. Фінансовий стан підприємства характеризує забезпеченість власними оборотними коштами, оптимальне співвідношення запасів товарно-матеріальних цінностей з потребами виробництва, а також своєчасне проведення розрахункових операцій і платоспроможність [5, с. 82—86].

Оцінка фінансового стану підприємства показує в яких конкретних напрямках потрібно вести цю роботу. Відповідно до цього результати аналізу надають відповідь на питання, які існують найважливіші способи поліпшення фінансового стану підприємства в конкретний період його діяльності.

Фінансова звітність також є необхідною для зовнішніх і внутрішніх користувачів, оскільки забезпечує їх повною, правдивою та неупередженою інформацією про господарюючий суб'єкт [8, с. 67—71].

Фінансова звітність — це сукупність форм звітності, складених на основі даних бухгалтерського обліку з метою надання зовнішнім та внутрішнім користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан у вигляді, який зручний і зрозумілий для прийняття цими користувачами певних ділових рішень.

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Повнота інформації фінансової звітності забезпечується відображенням усіх господарських операцій в системі бухгалтерського обліку в момент їх здійснення та правильного узагальнення в усіх наступних регістрах синтетичного та аналітичного обліку та в здійсненні усіх необхідних виробничих та інших процесів на підприємстві у встановлені строки.

Правдивість інформації фінансової звітності забезпечується відображенням господарських операцій за їх сутністю, а не тільки за юридичною формою [12, с. 859—854].

Неупередженість інформації фінансової звітності забезпечується тим, що не допускається перекручень її показників працівниками бухгалтерії та іншими користувачами фінансової звітності [3, с. 218—225].

Тому, щоб зрозуміти яка саме інформація відображена у звітності, потрібно чітко знати, що ж відносять до її видів (рис. 1).

Переглянувши цей рисунок, вже стає зрозумілим, що фінансова звітність охоплює відображення інформації про усе майно на підприємстві та джерел його формування. Оскільки у нашого дослідження більше уваги приділяється бухгалтерському балансу, то пропонуємо розглянути основні поняття, які стосуються саме балансу підприємства.

О.М. Петрук зазначає, що бухгалтерський баланс є основним звітним документом підприємства, який є моментальним знімком фінансово-господарського стану підприємства на певну дату. Баланс дає змогу зробити оцінку найсуттєвіших ознак фірми. Саму процедуру оцінки прийнято називати читанням балансу. Вміння читати баланс — важлива професійна характеристика фінансиста, яка дає йому можливість складати прогнозні баланси й управляти найважливішими фінансовими параметрами підприємства. До того ж уміння читати фінансові звіти допомагає фінансовому аналітику скласти правильну думку про фінансовий стан і виробничу діяльність інших компаній [7].

Згідно НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" баланс (звіт про фінансовий стан) є звітом про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітної періоду. У балансі відображаються активи, зобов'язання та власний капітал підприємства [13].

У господарській діяльності підприємств різних організаційних форм існують такі випадки, коли складається окремий бухгалтерський баланс. Для складання окремого балансу внутрішні дані первинних документів про господарські операції філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів, виділених підприємством на окремий баланс, а також про господарські операції, які відповідно до законодавства підлягають відображенню в окремому балансі, заносяться до окремих (відкритих для цього відокремленого підрозділу або для відображення господарських операцій з певної діяльності підприємства) регістрів бухгалтерського обліку. За даними окремих регістрів бухгалтерського обліку складаються окремий баланс і відповідні форми фінансової звітності щодо зазначених господарських операцій. Показники окремого балансу і відповідних форм фінансової звітності вклю-

чаються до балансу і відповідних форм фінансової звітності підприємства. Особливості складання окремого балансу спільної діяльності визначаються національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності. Під час складання балансу та відповідних форм фінансової звітності підприємств з урахуванням показників окремого балансу та відповідних форм окремої фінансової звітності інформація про внутрішньогосподарські розрахунки (взаємні зобов'язання у рівній сумі) не наводиться [2, с. 20—28].

Бухгалтерський баланс відображає господарські засоби підприємства в двох аспектах: з одного боку, за їх складом і розміщенням, з другого — за джерелами їх формування і цільовим призначенням. Всі засоби в балансі групуються й узагальнюються в грошовому вимірнику. Для того, щоб відобразити стан засобів, баланс складається на визначений момент, тобто на кінець останнього дня звітного періоду. Через те, що в балансі відображається тільки стан засобів, тобто показники відображаються в статичній, а не в динамічній формі, він не характеризує рух і використання засобів та джерел. Цю інформацію отримують з даних поточного бухгалтерського обліку і системи бухгалтерських рахунків [3, с. 218—225].

Інформаційне забезпечення балансу підприємства є досить важливим процесом його складання. Така важливість обґрунтовується тим, що вся інформація відображена в балансі проходить певний етап обробки та систематизацію даних, велика кількість інформації узагальнюється та коригується.

Тому спеціалістам цієї галузі роботи потрібно ретельно та правильно фіксувати усі господарські операції у відповідні документи протягом усього періоду діяльності підприємства.

Інформація, яка представлена у балансі, є декількох видів вхідна та вихідна, статистична, фінансова, управлінська, документальна, усна, підтверджена, не підтверджена, достатня, неповна та ін. Всі види інформації створюють на підприємстві свого роду інформаційну систему, яка в свою чергу фіксує, реєструє, обробляє та аналізує всі дані, які використовуються у фінансово-господарській діяльності підприємства. Але потрібно пам'ятати, що надмірна кількість інформації у звітах також є негативним фактором для користувачів, які її використовують, тому інформацію потрібно обробити, проаналізувати так, щоб її не було над міру, але і було б достатньо, щоб приймати ефективні рішення щодо покращення показників звітності та фінансово-господарського стану підприємства [1, с. 86—89].

Узагальнивши напрацювання науковців та вчених у цьому аспекті пропонуємо інформаційну систему, що має певні етапи накопичення та обробки всієї інформації (рис. 2).

Розглянувши таку систему, можна зробити висновок, що вона є безперервною та динамічною, тому, що вся інформація, яка входить та виходить від неї є обробленою, узагальненою та проходить чи має пройти етап аналізу.

Як стає зрозуміло, дана категорія є важливою в першу чергу для користувачів фінансової звітності. Потрібно чітко розмежовувати хто є цими користувачами, і яка саме інформація їх цікавить для вмілого керування своїм бізнесом.

Як уже відомо користувачі фінансової звітності — це юридичні та фізичні особи, які є як власниками цього підприємства так і його контрагентами чи органами контролю за діяльністю. Вони повинні систематично здійснювати оцінку показників звітності, щоб бути впевненими у своїй платоспроможності та законності веден-

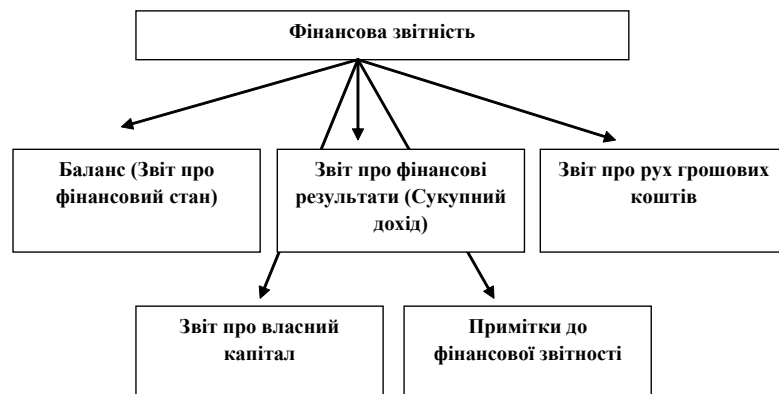

Рис. 1. Види фінансової звітності підприємства

Джерело: згруповане за даними [11].

ня своєї діяльності протягом усього періоду. Для цього повинен здійснюватись безперервний бухгалтерський облік на підприємстві та внутрішній контроль за його ефективністю.

У процесі дослідження виявлено, що користувачі фінансової звітності поділяються за інформаційними потребами тому щоб більш глибоко розглянути це питання пропонуємо розглянути таблицю 1.

З таблиці 1 видно, що користувачі інформації є досить зацікавленими у результатах тих показників, які відображені у звітах. А на основі балансу підприємства можна здійснити найбільш широкий аналіз показників.

О. Зигрій вказує, що основним фінансовим звітом підприємства є бухгалтерський баланс, який дає змогу зробити оцінку найсуттєвіших ознак його основної діяльності. Саму процедуру оцінок прийнято називати читанням балансу [4, с. 208—310].

Вважається, що бухгалтерський баланс підприємства є найбільш інформативною формою звітності для здійснення аналізу та оцінки фінансового стану підприємства. За своєю будовою баланс є двосторонньою таблицею. Ліва частина, в якій відбивається предметний склад, розміщення і використання майна організації, називається активом балансу. Права частина називається пасивом балансу і показує величину коштів, вкладених у господарську діяльність організації, форму його участі у створенні майна [9, с. 337—341, 11, с. 152—159].

Структура та зміст балансу змінюються залежно від форм власності, рівня продуктивних сил і розвитку виробничих відносин суспільства.

Баланси класифікують за:

- джерелами складання;
- термінами складання;
- обсягами даних;
- змістом;
- формою.

Найважливішими спеціальними прийомами аналізу фінансового стану є порівняльний або просторовий аналіз. Він забезпечує зіставлення показників досліджуваного періоду з аналогічними плановими попередніми, нормативними, середніми або найкращими (еталонними) показниками, які розглядаються як база порівняння. В процесі використання цього методу аналізу розраховується розмір абсолютних і відносних відхилень порівняльних показників. Обов'язковою умовою зіставлення порівняльних показників є єдність методики їх розрахунків та порівнянності календарних періодів часу [10, с. 342].

Для здійснення аналізу фінансового стану підприємства на основі бухгалтерського балансу підприємства науковці, зокрема А.В. Озеран, рекомендують здійснювати його певні етапи:

1. Підготовка інформаційної бази для формування показників фінансової звітності вітчизняних під-

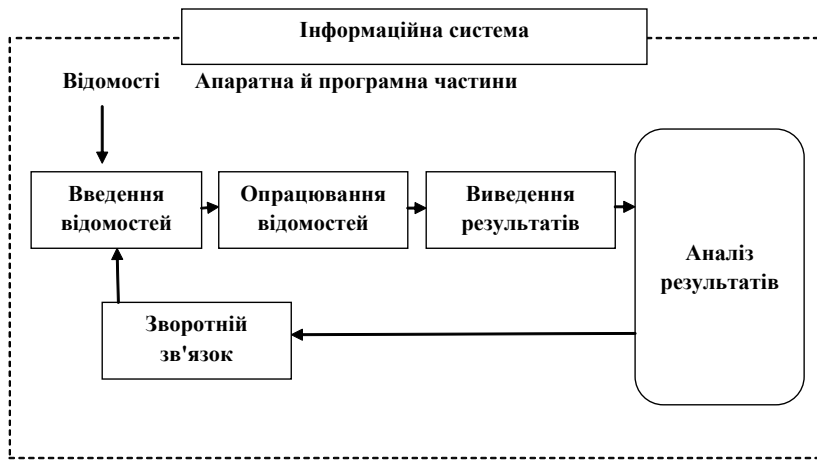

Рис. 2. Структура інформаційної системи

Джерело: згруповане за даними [3].

приємств.

2. Формування показників фінансової звітності вітчизняних підприємств.

3. Аналіз та оцінка показників фінансової звітності підприємств.

Достатньо очевидно, що інформаційною базою для аналізу фінансової звітності вітчизняних підприємств є форма 1 "Звіт про фінансовий стан" та форма 2 "Звіт про фінансові результати". На наш погляд, до показників фінансової звітності, які комплексно характеризують фінансово-господарську діяльність варто віднести:

- показники майнового положення;
- показники ліквідності;
- показники фінансової незалежності;
- показники ділової активності;
- показники рентабельності.

На другому етапі пропонують розрахувати інтегральні показники фінансової звітності вітчизняних підприємств: майнового положення, ліквідності, фінансової незалежності, ділової активності та рентабельності за методом сум [6, с. 200—204].

На їх думку, такий метод є найбільш ефективним. Це пояснюється тим, що показники фінансової звітності вітчизняних підприємств, які входять у кожну аналітичну групу, є рівнозначними між собою та мають однакові одиниці вимірювання. Нормативним значенням для інтегрального показника майнового положення є 2; ліквідності 5; фінансової незалежності 4; ділової активності 12 і рентабельності 4.

На третьому етапі варто розрахувати коефіцієнти вагомості інтегральних показників фінансової звітності підприємств. Їх можна визначити за допомогою експертного оцінювання або статистичного моделювання [5, с. 82—86].

На четвертому етапі, на їх думку, варто розрахувати комплексний інтегральний показник фінансової звітності вітчизняних підприємств за модифікованим

методом сум [5, с. 82—86]. Це пояснюється тим, що показники майнового положення, ліквідності, фінансової незалежності, ділової активності та рентабельності не є рівнозначними між собою.

На п'ятому етапі, вони зазначають, що потрібно визначити тип фінансового стану підприємств, тобто чи підприємство є фінансово стійким, фінансово стабільним та фінансово безпечним.

На сьогодні вітчизняні підприємства характеризуються різним рівнем поточного фінансового стану. Об'єктивні закони ринкової економіки змушують вітчизняні підприємства постійно шукати нові ефективні методи, принципи та важелі здійснення фінансово-господарської діяльності. Динамічний розвиток ринку, посилення конкуренції як на вітчизняному, так і на закордонному ринках вимагають від сучасних підприємств впровадження заходів до підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності, забезпечення її гнучкості та динамічності у взаємодії із зовнішнім середовищем. Достатньо очевидно, що функціонування системи є неможливим без використання механізмів. Серед них важливе місце належить механізму аналізу фінансової звітності вітчизняних підприємств.

З метою удосконалення методології складання бухгалтерської фінансової звітності на підприємствах рекомендовано поетапне здійснення вибору облікової політики, обґрунтована сукупність принципів, методів, прийомів ведення бухгалтерського обліку в залежності від впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ [5, с. 82—86].

Розробка програмного забезпечення аналізу дасть змогу керівництву підприємств проводити щомісячно вказаний аналіз та використовувати його результати для розробки обґрунтованих управлінських рішень. Методи розрахунку показників балансової ліквідності, платоспроможності, та фінансової стабільності в методиках слід викласти більш детально та спрощено. Це дасть змогу в подальшому розробити спеціалізовану програму для використання комп'ютерної техніки в аналізі фінансового стану підприємства.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансова звітність підприємства є досить гнучкою та важливою системою даних для користувачів усіх рівнів. Інформація відображена в ній має всеохоплюючий характер та вплив на показники звітності в різних напрямках.

Вже стає зрозумілим, що самим охоплюючим та більш повним інформаційним документом на підприємстві є бухгалтерський баланс, який, на нашу думку розкриває в собі великий потік різноманітних показників, які в свою чергу також впливають на

Таблиця 1. Користувачі фінансової звітності

№ п/п	Користувачі	Інформаційні потреби користувачів
1.	Інвестори, власники	Інформація про придбання, продаж та володіння цінними паперами, участь у капіталі підприємства, оцінка якості управління, визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу
2.	Керівництво підприємства	Інформація, яка стосується регулювання діяльності підприємства
3.	Банки, постачальники та інші кредитори	Інформація про забезпечення зобов'язань підприємства, оцінка спроможності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
4.	Замовники	Інформація, необхідна для оцінки спроможності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
5.	Працівники підприємства	Інформація, необхідна для оцінки спроможності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання, забезпечення зобов'язань підприємства перед працівниками
6.	Органи державного управління	Інформація, необхідна для формування макроекономічних показників

Джерело: згруповане за даними [11].

діяльність підприємства в різних напрямках відповідно до економічної ситуації в Україні на сьогоднішній день.

Дослідженням встановлено, що науковці винайшли такі етапи, які більш точно оцінюють стан підприємства на певний момент часу, настільки діяльність підприємств є стабільною та безпечною протягом усього періоду існування.

На основі розгляду цих етапів ми хочемо звернути увагу на те, що з наступними періодами їх діяльності їм прийде розробляти все більш нові методи чи механізми здійснення аналізу показників, які будуть менш затратливіші по терміну здійснення та можливо простіші у виконанні, що є не менш важливо.

Таким чином, керівництву підприємств потрібно постійно удосконалюватись та пристосовуватись до різних середовищ, які трапляються в господарській діяльності і вміло приймати такі рішення, щоб і показники покращувати відповідно до норм та стандартів чинного законодавства.

Література:

1. Бедзай О.В. Трансформація фінансової звітності та її вплив на методіку аналізу ліквідності балансу. Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Економічна. 2014. Вип. 44. С. 86—89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2014_44_192 (дата звернення: 25.09.2019).

2. Бондарєва Т.Г. Роль аналізу фінансової звітності для перспективного планування діяльності підприємств. Вісник Національного університету водного господарства та природо-користування. Економічні науки. 2016. Вип. 2. С. 20—28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpuvgr_ekon_2016_2_53 (дата звернення: 27.09.2019).

3. Демиденко С.А. Методичні підходи до стратегічного аналізу показників фінансової звітності. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2015. Вип. 27. С. 218—225. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2015_27_284 (дата звернення: 26.09.2019).

4. Зигрій О. Удосконалення методіки аналізу показників бухгалтерської фінансової звітності підприємств. Економічний аналіз. 2013. Т. 12 (4). С. 208—210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esan_2013_12_4_475 (дата звернення: 20.09.2019).

5. Мізякіна Н.О. Аналіз міжнародних стандартів аудиту фінансової звітності щодо виявлення помилок. Економіка та держава. 2015. № 7. С. 82—86.

6. Озеран А.В. Аналіз корисності інформації фінансової звітності для прийняття управлінських рішень. Молодий вчений. 2015. № 2(2). С. 200—204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2_2_50 (дата звернення: 25.09.2019).

7. Петрук О.М. Аудит фінансової звітності підприємств в аспекті аналізу ефективності використання ресурсів. Ефективна економіка. 2015. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_1_36 (дата звернення: 25.09.2019).

8. Слободян Н.Г. Аналіз фінансової звітності: управлінський аспект. Міжнародний науковий журнал. 2016. № 5(3). С. 67—71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_5_3_20 (дата звернення: 23.09.2019).

9. Федоронько Н.І. Методи фінансового аналізу консолідованої фінансової звітності. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. № 4. С. 337—341. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppeu_2015_4_47 (дата звернення: 29.09.2019).

10. Склябінська А.І., Дружниця Л.Д., Федорук С.А. Фінансовий аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. за заг. ред. д. е. н., проф. М.П. Войнаренка. Львів: "Новий світ — 2000", 2013. 342 с.

11. Томчук О.Ф. Аналітичні можливості балансу (звіту про фінансовий стан) підприємства. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 28 (2). С. 152—159.

URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bsev_2018_28\(2\)_33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bsev_2018_28(2)_33) (дата звернення: 30.09.2019).

12. Китайчук Т.Г. Аналіз складових частин балансу підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 3. С. 859—864.

13. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 від 07.02.2013 р. // База даних "Законодавство України". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 01.10.2019).

References:

1. Bedzaj, O. V. (2014), "Transformation of financial statements and its impact on the methodology of balance sheet liquidity analysis", *Visnyk L'vivs'koi komertsijnoi akademii. Seria: Ekonomichna*, vol. 44, pp. 86—89, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vltsa_ekon_2014_44_192 (Accessed 25 Sep. 2019).

2. Bondarieva, T. H. (2016), "The role of analysis of financial statements for the prospective planning of business activities", *Visnyk Natsional'noho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodo-korystuvannia. Ekonomichni nauky*, vol. 2, pp. 20-28, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuyvgr_ekon_2016_2_53 (Accessed 27 Sep. 2019).

3. Demydenko, S. L. (2015), "Methodical approaches to strategic analysis of financial reporting indicators", *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 27, pp. 218-225, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2015_27_284 (Accessed 26 Sep. 2019).

4. Zyhrij, O. (2013), "Improvement of the methodology of analysis of the financial statements of enterprises", *Ekonomichnyj analiz*, no. 12(4), pp. 208-210, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/etsan_2013_12_4_475 (Accessed 20 Sep. 2019).

5. Miziakina, N. O. (2015), "Analysis of International Financial Reporting Audit Standards", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 7, pp. 82—86.

6. Ozeran, A. V. (2015), "Analysis of the usefulness of financial reporting information for management decisions", *Molodyj vchenyj*, vol. 2 (2), pp. 200—204, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2_2_50 (Accessed 25 Sep. 2019).

7. Petruk, O. M. (2015), "Audit of financial statements of enterprises in the aspect of resource efficiency analysis", *Efektivna ekonomika*, vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_1_36 (Accessed 25 Sep. 2019).

8. Slobodian, N. H. (2016), "Analysis of financial statements: management aspect", *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal*, vol. 5 (3), pp. 67—71, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_5_3_20 (Accessed 23 Sep. 2019).

9. Fedoron'ko, N. I. (2015), "Methods of financial analysis of consolidated financial statements", *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 4, pp. 337—341, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppeu_2015_4_47 (Accessed 29 Sep. 2019).

10. Skliabins'ka, A. I. Druzhyntsia, L. D. Fedoruk, S. A. (2013), *Finansovyj analiz [Financial analysis]*, *Novyj svit* — 2000, L'viv, 342 p.

11. Tomchuk, O. F. (2018), Analytical capabilities of the balance sheet (statement of financial position) of the enterprise, *Prychornomors'ki ekonomichni studii*, no. 28 (2), pp. 152—159, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bsev_2018_28\(2\)_33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bsev_2018_28(2)_33) (Accessed 30 Sep. 2019).

12. Kytajchuk, T. H. (2015), Analysis of components of the balance of the enterprise, *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, no. 3, pp. 859—864.

13. Ministry of Finance of Ukraine (2013), "National Accounting Standard (Standard) "General Requirements for Financial Statements"", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (Accessed 01 Oct. 2019).

Стаття надійшла до редакції 03.10.29 р.